

HENDEK TERÖRÜ OLAYLARININ NUSAYBIN'DEKİ KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERE ETKİSİ

Adnan Küçükali¹ - Mehmet Balıkçılar²

¹ORCID ID: orcid.org/0000-0002-3908-3400

²ORCID ID: orcid.org/0000-0001-9149-0145

Öz

Terör örgütleri tarafından yasa dışı mücadele stratejisi olarak kullanılan terörizm, tüm ulusal ve uluslararası yasal düzenlemelerde "suç" olarak tanımlanmıştır. Politik, ideolojik, dini ve etnik nedenlerden dolayı terörist faaliyetlerde bulunmak son yıllarda daha belirgin bir şekilde uluslararası platformlarda ve devletler tarafından kınanmakta ve meşru bir faaliyet olarak kabul edilmemektedir. Türkiye'de terörle mücadele, Anayasa, Ceza Kanunu ve Terörle Mücadele Kanunu ve diğer kanunlar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Terör suçlarının örgütlenme aşamasına yaptırım uygulayan hükümler, Ceza Kanunu'nun 314. maddesi ve Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/1 maddesinde düzenlenmiştir. Geçmişi 1980'li yıllara dayanan Güneydoğu Anadolu'daki terör faaliyetleri 2016 yılında yoğunlaşarak Nusaybin'de büyük tahribatlara sebep olmuştur. İlçe yaklaşık dört ay kapalı kalmış ve altı mahalle tamamen yıkılmıştır. Çok miktarda insan evsiz kalmıştır. Sınır ticaretinin yoğun olarak faaliyet gösterdiği Nusaybin'de terör olaylarının artması ticari faaliyetlerde azalmaya yol açtığına dair önemli ipuçları vardır. Bu çalışmada, terörizmin Nusaybin'in ticaretini etkileyip etkilemediği ve bölgedeki küçük ve orta sınıf işletmeler üzerine etkisi analiz edilmiştir. Yapılan araştırma sonucu terörün son bulmasıyla göç ve işsizliğin azalacağı, ticaretin ise yeniden canlanacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Terör, Terörün Ticarete Etkisi, Güneydoğu, Nusaybin, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Sosyal Politika.

Atf için:

Küçükali, A. ve Balıkçılar, M. (2019). Hendek terörü olaylarının Nusaybin'deki küçük ve orta ölçekli işletmelere etkisi. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 8, (22), 356-355.

¹ Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Erzurum/Türkiye
E-posta: adnankucukali@atauni.edu.tr

² Nusaybin İlçe Kaymakamı, Doktora Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum/Türkiye
E-posta: mehmet2@hotmail.com

THE EFFECT OF DITCH TERROR EVENTS ON SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN NUSAYBIN

Abstract

Terrorism which used by terrorist organizations as a strategy of illegal struggle has been defined as a "crime" in all national and international legal regulations. In recent years, terrorist activities for political, ideological, religious and ethnic reasons have been more clearly condemned on international platforms and by states and are not regarded as legitimate activities. In Turkey, fighting terrorism is conducted within the framework of the Constitution, the Criminal Act and the Counter Terrorism Act and the other laws. The provisions that put sanctions on organizing phase of terror crimes are regulated in the article 314 of Criminal Act and article 7/1 of Counter Terrorism Act. Terrorist activities in Southeastern Anatolia, which dates back to the 1980s, intensified in 2016 and caused great destruction in Nusaybin. The district was closed for about four months and the six neighborhoods were completely destroyed. A lot of people have been homeless. There are important clues that increasing terrorist incidents in Nusaybin, where border trade is intense, leads to a decrease in commercial activities. In this study, it is analyzed whether terrorism affects Nusaybin's trade and its impact on small and middle class enterprises in the region. As a result of the research, it has been concluded that with the end of terrorism, migration and unemployment will decrease and trade will revive.

Keywords: *Terror, The effect of Terrorism on Trade, Southeast, Nusaybin, Small and Medium-sized Enterprises, Social Policy.*

Giriş

Siyasal grupların toplumsal ve siyasal kaynaklı taleplerini ve sorunlarını illegal ve kurlsız bir biçimde yansımasıyla ortaya çıkan terör; günümüzde hemen her ülkenin birincil öneme haiz sorunlarından birisidir. Ortadoğu'da ve ülkemizde yarım asra yaklaşan silahlı terörün acımasızlığını, son dönemde gelişmiş ülkeler özelde ise ABD, kendi ülkesinde 3000 kişinin hayatını kaybettiği 11 Eylül 2001 saldırısıyla çarpıcı bir şekilde görmüş ve yaşamıştır.

Dünya gündemini sürekli meşgul etmekte olan terör tehdidine karşı birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülke gibi Türkiye de etkin mücadelenin bir parçası olmak durumundadır. Yeni ve etkin yöntemlerin geliştirilmesi için terörle mücadeleye yönelik gerçekçi, rasyonel politika ve yöntemlerin belirlenebilmesi; terör, terör örgütü ve terörizm gibi temel kavramların tanımlanması ve açıklanması gerekmektedir.

Terörle mücadelenin, eğitim, ekonomi, sağlık, sosyal, sosyokültürel, sosyopsikolojik, iletişim, idare, diplomatik, güvenlik ve benzeri çok boyutlu bir mücadele anlayışıyla yürütülmesi gerekmektedir. Ayrıca bu alanlardaki projelerin de birbirinden bağımsız olarak değil, senkronize edilmiş, bir bütünlük içerisinde uygulanması önem taşımaktadır (Bilgiç, 2014, s.91). Bu doğrultuda terörün üstesinden gelebilmenin önemli bir bölümü de hukuki mücadele şeklindedir. Temel insan haklarının gözetildiği ve hukukun evrensel prensiplerinin göz ardı edilmediği bir anlayış terörün ulusal ve uluslararası desteklerini de dayanaksız bırakacaktır (Aral, 2012, s.66).

Tarihi çok eskilere gitmekle beraber bildiğimiz anlamda terörizm, modern dönemlerin bir ürünüdür. Bu anlamda Türkiye'nin ayrılıkçı silahlı terör örgütleriyle karşılaşması, 1978'de aktif olarak kurulan ancak 1980'li yıllardaki eylemleriyle adını duyuran PKK terör örgütü ileler. Daha ziyade Doğu ve Güneydoğudaki silahlı eylemleriyle adını duyuran ayrılıkçı terör örgütünün ülke insanına ve ekonomisine verdiği kayıplar bugün ciddi boyutlara ulaşmıştır. PKK, Avusturya merkezli Ekonomi ve Barış Enstitüsü'nün (IEP) "2018 Küresel Terörizm Endeksi" raporunda "Avrupa'nın en kanlı terör örgütü" olarak listede ilk sırada kendisine yer bulmuştur (Altun, 2011, s.249; TRT, 2018).

40 yıla yakın bir süredir devam eden PKK/KCK terörü Türkiye'ye çok ciddi maliyetler getirmiş, 40 bin ile 100 bin civarındaki insan kaybı yanında, yüz milyar dolarlarla ifade edilen ekonomik kayba neden olmuştur. Kayıp veren ailelerin yaşadıkları acılar ve daha yıllarca etkisini sürdürecektir olan travmatik etkileri de maliyet hanesine eklendiğinde terörün ne denli büyük hasarlara sebep olduğu daha açık bir şekilde anlaşılmaktadır (Bilgiç, 2014, s.86)

Terör örgütlerinin yatırımlar ve dış ticaretteki etkileri, yarattığı sorunlar ayrıca araştırılması gereken önemli problemlerdendir. Zira komşuları ile dış ticareti geliştiremeyen ülkelerin genellikle ekonomik kalkınmayı sağlayamadıkları aşikârdır. Türkiye'nin Güneydoğusundaki terör; Suriye, Irak ve İran başta olmak üzere ekonomik ilişkilerin yoğunluk yaşandığı sınır ticaretini de olumsuz yönde

etkilediği gibi yerelde bölgesel kalkınmışlık ve ekonomik gelişmeye de zarar vermektedir.

Ülke insanlarının can ve mal güvenliğini tehdit eden, ekonomilerine ciddi etkileri bulunan terörizm; aynı zamanda başlıca toplumsal araştırma alanları arasında yer alır. “Terörizm” ve “terör” sorunu; siyasal, hukuksal ve kriminolojik olarak farklı yönlerden ele alınarak çözümlenmeye uygun politikalar geliştirilmeye ihtiyaç duyan bir olgudur. Farklı disiplinlere mensup araştırmacılar, akademisyenler ve uygulamacılar kendi anlayışları ve bilimsel metodolojileri içerisinde bilgi ve teori üreterek problemin çözümüne ilişkin katkıda bulunmak ve yeni öneriler getirmek durumundadırlar (Emek, 2016, s.5).

Türkiye, PKK terörünü sonlandırabilmek ve barışı sağlamak adına, 16 Temmuz 2014'te Resmî Gazetede “*Terörün Sona Erdirilmesi ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun*” çıkararak önemli bir adım atmıştır. Ancak terör örgütleri bu süreci silah bırakmak için değil bilakis ülke içinde yeni yığınak ve silah depoları oluşturmak ve çatışmaları şehirlere taşımaktan yana kullanmışlardır (Güllüpunar ve Fidan, 2017, s.728).

Terör örgütü mensupları başta Sur, Cizre ve Nusaybin ilçe merkezleri olmak üzere çeşitli mahallerde hendekler kazarak bölgeye ulaşımın önüne geçmek için silahlı mücadele içerisine girmişlerdir. Akabinde Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Genel Müdürlüğü'ne mensup güvenlik güçlerince bu operasyonların gerçekleştirildiği bölgelerin bazılarında sokağa çıkma yasakları uygulanmış bazılarında ise geçici süreyle askeri güvenlik bölgesi ilan etmiş ve bir dizi tedbirler almıştır. 2016 yılı içerisinde PKK mensuplarının etkisiz hale getirilerek hendeklerin kapatılması barikatların kaldırılıp güvenliğin sağlanmasıyla da sokağa çıkma yasakları kaldırılmıştır.

Gerek Hendek olaylarında gerekse de 40 yıldan bugüne silahlı terör örgütlerinin farklı strateji ve eylemlerinde hedef lokasyonlardan biri olma özelliğine sahip olan Mardin ili Nusaybin ilçesi; Kürt ve Arap etnik kökenine mensup nüfusun yoğunlukta olduğu bir ilçe merkezidir. İlçe bu hali ile yalnızca 100 bini aşkın kendi nüfusuna hizmet vermek durumunda değil, coğrafi konumu itibarıyla sınır ülkelerle de karşılıklı ticaret ilişkileri içerisinde olan bir ekonomik yapıya sahiptir.

7 Temmuz 2015-27 Mart 2016 tarihlerini kapsayan 265 gündeki çatışmalarda; tüm bölgede güvenlik gücü ve sivil halktan hayatını kaybedenlerin sayısı 700'e yaklaşmış ancak terör örgütü verdiği ağır kayıplar nedeniyle geri çekilmek ve şehir savaşlarını sonlandırmak zorunda kalmıştır. Bu durum terör örgütü mensuplarını psikolojik anlamda da yıpratarak derinden etkilemiştir.

Tüm bu olaylar yaşanırken bölgede işsizlik ve göç oranlarında artış yaşanırken ekonomik faaliyetlerde ise ciddi düşüşler baş göstermiştir. Bu çalışma Hendek olaylarının Nusaybin ilçe ekonomisi üzerindeki etkilerini ve bölgesel ticareti canlandırma adına yapılması gerekenleri belirleme amacıyla yapılmıştır.

Terörün Tanımı ve Özellikleri

Terörün Tanımı

Terör kelimesi (terror- terrorism) kelimesi Latince'den gelmektedir. Kelime anlamı 'korkudan titreme' veya 'titremeye sebep olma'dır (Örgün, 2001, s.23). Terör kelimesinin, bugünkü anlamında, ilk defa Fransa'da Fransız devriminden sonra kullanılmıştır (TDK, 2010).

Literatürde terör kelimesi bazen fiziksel şiddet (violence), siyasal şiddet (political violence), hatta anarşi (anarchy) kelimeleriyle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Türkçede ise 'tedhişçilik' ve 'yıldırıcılık' aynı anlama gelmektedir. Sosyal Bilimler Ansiklopedisi'nin 'terrorism' maddesini yazan J.B.S. Hardman, terörizmi, 'önceden belirlenmiş hedefleri elde etmek için şiddet kullanan, şiddete başvuran bir grubun veya partinin kullandığı metot' şeklinde tanımlamaktadır (Yayla, 1990, s.45; Şimşek 2016, s.54).

1991 tarih ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununa göre ise terör şu şekilde tanımlanmıştır: Kanunun 1.maddesine göre "*Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.*" (Mevzuat,1991).

Terörizmin Ortak Özellikleri

Her ne kadar "terör" ile "terörizm" kavramları birbirlerinden türemişse de terörizm daha farklı boyutu olan bir olgudur. Terörizm terörün ortaya koyduğu korkunun, stratejik bir anlamda ideolojik ve felsefi yönü ve planlamasıdır.

Terörizmin dini, ideolojik, sosyo-ekonomik, siyasi, psikolojik, kültürel nedenlerin yanı sıra, tarihi etmenler, liderlerin baskıları ve devlet zulümleri, uluslararası hukuk ihlalleri, temel haklardan mahrumiyet gibi birçok nedenden ortaya çıkabilmekte, ülke içi veya dışı kaynaklardan beslenebilmektedir (Şimşek, 2016, s.326).

Helvacıköylü, terörün özelliklerini 12 başlık altında toplar (TASAM, 2007):

1. *Terörizm bir ideoloji, bir doktrin ya da sistematik bir fikir olmamakla beraber hedefe ulaşmak için kullanılan bir stratejidir.*
2. *Terörizm, terör eylemlerini meşrulaştırmak için zemin hazırlar.*
3. *Terörizm, yeni bir düzen ve menfaatler vaat eder.*
4. *Terörizm, uluslararası düzende dış güçlerce daima desteklenir.*
5. *Terörizm, propaganda olmadan güçlenemez hatta ayrılmaz bir bütündürler.*
6. *Terörizm, mali desteğe ihtiyaç duyar ve bunu elde etmek için de yasadışı yollara başvurur.*

7. Terörizm, devlet otoritesine alternatif olduğunu savunur.
8. Terörizm, düzen değişimi, bağımsız bir devlet kurma gibi nedenlerle ortaya çıkabilir.
9. Terör, bilinçli ve kasıtlı yapılan eylemleri içerir.
10. Terörizmin amacı şiddet uygulamaktır çünkü ancak bu şekilde hedeflerine ulaşabileceğini düşünür.
11. Terörizm, genellikle siyasi bir amaca hizmet eder.
12. Terörizm, bireysel değil örgütlü grupların gerçekleştirdiği eylemlerdir.

Belirtilen özelliklerinden yola çıkarak bir ülkede örgütlü olarak silahlı mücadele veren ve siyasal şiddet uygulayan örgüt, grup ve yapılanmaların gerçekleştirdiği eylemlere terör eylemleridir denilmektedir (Üstün, 2008, s.19).

Terörizmin Çeşitleri

Terörizm gerek kullandığı yöntemler gerekse de aldığı destekler bakımından değişiklik göstermektedir. Terörizmi yalnızca ateşli silahlar ile yapılan bir eylem olarak kabul etmek oldukça yanıltıcı olacaktır. Zira silahlı eylemlerin ötesinde medya ve internet gibi değişik enstrümanlar aracılığıyla da terörizm yapılabilir.

Ulusal Terörizm: Tek bir devlet içinde sınırlı kalan, yabancı bir unsur ya da ilişki veya katılımın söz konusu olmadığı sistematik şiddettir (Şimşek, 2016, s.54). Ulusal terörizm herhangi bir hükümet tarafından doğrudan desteklenmez (Taşdemir, 2006, s.34). Sadece belli bir ülke içinde var olan ve ülkenin ceza yasalarını ilgilendiren bir terörizm çeşidi olup, dış kaynaklı herhangi bir yere mensup değildir (Şimşek, 2016, s.54).

Devlet Destekli Terörizm: Devletlerin amaçlarına ulaşmak için, kendi içindeki veya başka devletlerdeki uluslararası grup ya da bireylere her türlü desteği vererek otoritesine karşı gelen grupları yok etme, rakip ülkeyi zayıflatma ve toplum üzerinde korku yaratma gibi eylemleri içeren bir terörizm şeklidir (Şimşek, 2016, s.54).

Uluslararası Terörizm: Bir devletin ülke hudutları dahilinde meydana gelen ve diğer devletlerin veya diğer devletlere mensup fertlerin haklarını ihlal eden, birbiriyle bağlantılı yürütülen şiddet hareketidir (Cora, 2008, s.24).

Uluslararası Terörizm: Uluslararası terörizme bakıldığı zaman, olaylar birden fazla ülkede cereyan etmekte, olayın bir ülkede başlayıp başka bir ülkede sonlanması görülmektedir (Rosendorfy ve diğerleri, 2005, s.172). Uluslararası terörizme 11 Eylül 2001 olaylarını örnek verebiliriz.

Siber Terörizm: Siber terörizm, belirli bir politik ve sosyal amaca ulaşabilmek için bilgisayar veya bilgisayar sistemlerinin bireylere ve mallara karşı, bir hükümeti veya toplumu yıldırma, baskı altında tutma amacıyla kullanılmasıdır (Yıldız, 2011, s.163).

Modern Terörizm: Modern terörizmde, iyi korunan hedeflerden ziyade istasyonlar, tesisler ve insanlar hedef alınmaktadır. Modern terörizmin başka bir özelliği de yapılan eylemlerin hazırlık aşamalarında yüksek miktarda para, silah

ve patlayıcıya gereksinim duyulmasıdır. Ayrıca modern terörizm yüksek bir örgütsel desteğe dayanmaktadır (Arı, 2004, s. 545).

Terörün Nedenleri

Terör olgusu bilim insanları tarafından yapılacak araştırmalar ve inceleme neticesinde ve üst düzeyde analiz edilmesi gereken bir kavramdır. Ayrıca terörü anlamak adına yapılamaması gereken en önemli şey derin bir perspektiften bakarak yüzeysel bir bakışla görünmeyenleri de görebilmeyi başarabilmektir (Caner, 2014). Terörizmin nedenlerinden bazılarının dünyanın bütün terör eylemlerinin ortak nedenlerini oluştururken, bazılarının ise yalnız o devlete veya devlet içerisinde faaliyet gösteren terör örgütüne ait özelliklerden kaynaklandığı, dolayısıyla, birçok nedene bağlı olarak terörizmin nedenlerini çoğaltılabileceği söylenebilir. Genel olarak terörün ortaya çıkış nedenleri şöyle sıralanabilir;

- *Milli şuur zayıflaması ve dezenformasyon*
- *Ekonomik ve siyasi nedenler*
- *Sosyal ve kültürel nedenler*
- *Eğitim eksikliği*
- *Psikolojik nedenler*
- *Uluslararası dengelerdeki değişiklikler ve gelişmeler*
- *Çıkar çatışması*
- *Güvenlik konusundaki zafiyet*
- *Yasal düzenlemelerin yetersizliği*
- *Otorite zaafiyeti (Urhal, 2007, s.365).*

Terörizmin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye

Terörizmin tarihsel süreci incelendiğinde asırlar öncesine kadar gitmek mümkün olsa da terörizmin hangi olayla ne zaman başladığı konusunda uzlaşmış bir fikir yoktur. Fakat terörist faaliyetler bağlamından dünyanın en önemli olaylarından biri XVIII. yüzyılla birlikte Fransa'da gelişmeye başlamıştır. Fransa halkının yaşadığı uyanış ve dönemin farklı dinamikleri; mutlak monarşi, soyluların bulunduğu ayrıcalıklı konum ve kiliseye duyulan güvenin azalmasıyla birleşerek, burjuvazi önderliğinde Fransız Devrimi'nin yaşanmasına neden olmuştur. Devrim sonrasında devlet düzeninin kısa sürede oluşturulamaması ise toplumda bir kaos ve kargaşa ortamının veya diğer bir ifade ile anarşinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Altun, 2011, s.61).

Bu çerçevede dünyada terörizmin tarihini, (1) İlk çağlardan Fransız devrimine kadar olan dönem, (2) Fransız devriminden II. Dünya Savaşına kadar olan dönem, (3) Soğuk savaş ve sonrasında 11 Eylül'e kadar olan dönem, (4) 11 Eylül sonrası dönem olmak üzere dörde ayırmak mümkündür (Emek, 2016, s.6; Altun, 2011, s.61).

Türkiye Cumhuriyeti; dinler, kültürler ve etnisitenin iç içe yaşadığı, büyük bir imparatorluğun mirası üzerine kurulmuş bulunan bir ülkedir (Bal, 2006, s.25). Dünya üzerinde jeopolitik ve jeostratejik açıdan önemli bir yere sahip olan Tür-

kiye'nin özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi, petrol kaynaklarına yakınlığı, batı savunma sisteminin son ve en önemli halkasını oluşturması, zengin yer altı ve yerüstü kaynaklara sahip olması gibi avantajlarından dolayı tarihin her döneminde, terörün hedefi konumunda olmuştur (Koca, 2000, s.835).

1970'li yıllardan sonra yaşanmış olan terör olaylarında 1978'de belirginleşen etnik ayrılıkçı PKK terörü ilk sıradadır (Buzuoğlu, 1995, ss.92-94). 1990-2000 yılları arasında etkin olan radikal dinci (!) terör, 1984-2000 yılları arasında karşılaşılan ve günümüzde yeniden canlanan etnik bölücü terör; 2000'li yıllardan itibaren yakın tehdit oluşturan Selefi görüşe mensup örgütler ve El-Kaide kaynaklı uluslararası terörden bahsedilebilir (TBB, 2006, s. 532).

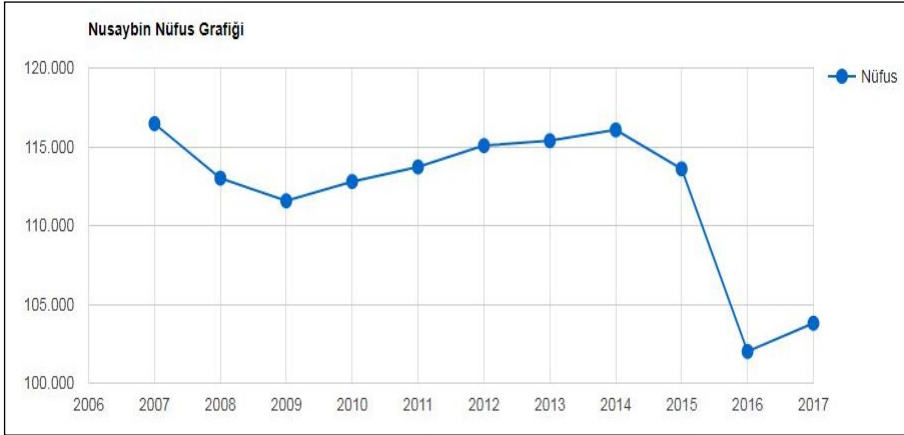
Nusaybin'de Yaşanan Hendek Terörü Üzerine Yapılan Araştırma

Araştırmanın Amacı ve Önemi

PKK terör örgütü Ağustos 2015 - Mart 2016 tarihleri arasında Güneydoğu Anadolu'da bazı şehirlerde hendekler açmak suretiyle başlamış olduğu terörist eylemlerle uzunca yıllar dağlarda yürüttüğü terörü şehir merkezlerine çekme uğraşısı içerisinde girmiştir.

Söz konusu dönemde PKK terör örgütünün saldırılarında hayatını kaybeden vatandaş sayısı 335 olmuş, 2.106 vatandaş ise yaralanmıştır. Yine bu saldırılar neticesinde 859 güvenlik görevlisi şehit olmuş, 4.711 güvenlik görevlisi ise yaralanmıştır. Operasyonlarda öldürülen PKK'lı sayısı ise 4.571'tir (İçişleri Bakanlığı, 2017; Akşam, 2018).

Şekil 1. Nusaybin'de Son 10 Yıla Ait Nüfus Grafiği

Kaynak: Nufusu.com.tr

Bölgede yaşayan insanların can güvenliğini dikkate almayan PKK örgüt mensupları hendek operasyonlarında içerisinde Nusaybin'in de bulunduğu yerleşim merkezlerindeki okul, hastane, ambulans ve baraj gibi altyapılar dâhil olmak üzere kamu binalarını ve özel ticari işletmeleri hedef seçerek 247 kamu binasına,

6 baraja, 231 özel ticari işletmeye, 19 ambulansa ve 1.643 araca saldırı düzenlemiştir (İçişleri Bakanlığı, 2017). Tüm bu olaylar bölgenin nüfusunu azalttığı gibi ekonomisini de olumsuz şekilde etkilemiştir.

Dinamik ve genç bir nüfusa sahip olan Nusaybin, 2014- 2016 yılları arasında nüfus kaybına uğramış halk bölgeden göç etmek zorunda kalmıştır. Terör olaylarının bitimi ile nüfus artış hareketi yeniden devam etmiştir.

Bu çalışmanın amacı hendek terörünün Nusaybin ilçe merkezinde hizmet veren küçük ve orta boy işletmelere olan etki ve sonuçlarını ortaya koymaktır. Araştırma aynı zamanda bölgesel kalkınmışlık üzerine politika yapıcılara yol gösterici nitelikte olması açısından da oldukça önemlidir.

Araştırmanın Süreci, Yöntem ve Tekniği

Bu araştırma, Mardin ili Nusaybin ilçe merkezinde hendek terörü öncesi ve sonrasında küçük ve orta boy düzeyinde işletmesi bulunup aktif olarak ticari hayatın içerisinde yer alan işletme sahipleri ile 09.10.2018 ile 21.12.2018 tarihleri arasında 5 açık uçlu soru sorularak yarı yapılandırılmış mülakat şeklinde ve tamamı yüz yüze yapılmıştır.

Mülakata katılım sağlayan işletme sahiplerinin tamamı 18 yaş üzerinde ve cinsiyet olarak erkektir (2 kadın esnaf mülakata olumlu yanıt vermemiştir). Araştırma bulgularının verildiği bölümde işletmecilerin ifadeleri İ1, İ2, İ3..., şeklinde kodlanarak verilecektir.

Araştırma konusunun hassasiyeti ve uzun sürecek olması yerel işletmecilerin konu hakkında konuşma isteklerini olumsuz etkilemiştir ki, bunlar araştırmanın sınırlılığını oluşturmuştur. İlçe merkezinde 11 işletme sahibine farklı günlerde ziyaret şeklinde gerçekleşen mülakatlar; 5 katılımcının yetersiz veya isteksiz olması 4 katılımcının ise görüşme talebine olumsuz cevap vermesi nedeniyle toplam 6 ayrı sektördeki işletme sahibi olan işletmecilerle basit tesadüfi örneklem yöntemi (Arıkan, 2004, s.141) ve yarı yapılandırılmış mülakat tekniğiyle gerçekleştirilmiştir. Bu teknikte (TÜSSİDE, 2018) görüşme sırasında soruların sırası ve soruluş biçiminde değişiklikler yapılabilmesi, görüşme konusu bağlamında araştırmacı tarafından soru eklenebilir ya da çıkarılabilir olması araştırmanın verimli bir şekilde gerçekleşmesinde olumlu katkılar sağlamıştır.

Araştırmanın Bulguları

Bu kısımda araştırmada elde edilen veriler sektörlerine göre ayrı birer başlık altında verilmiştir.

Sınır Ticareti Yapan İşletmeci

Tarihi İpekyolu üzerinde bulunan Nusaybin, Avrupa ve Ortadoğu arasında transit geçişin sağlandığı Türkiye sınırında bulunan bir lokasyonda bulunduğu bölgesel ticaretin önemli merkezlerindedir. 1953'ten bugüne aktif olarak kullanılan Nusaybin, Kamışlı Sınır Kapısı (ggm.gtb, 2018) özellikle küçük ve orta boy işletmecilerin ticaretlerinde ciddi oranlarda etkiye sahiptir.

Kamışlı Sınır Kapısını kullanarak gıda malları ihraç eden tüccarın (İ1) hendek olayları çerçevesinde ticaretindeki gelişmeleri ifade ettiği görüşleri şu şekildedir;

“İpek yolunu kullanarak Suriye ile ticaret yapıyorduk. Suriye'deki savaş bizim ticaretimizi zor duruma soktu. Sonrasında Nusaybin'deki hendek olayları ile iyice zor durumda kaldık. Nusaybin kapalı olduğu için geçiş sağlanamadı. Transferleri Midyat üzerinden yaptık. Bu kullanılan yol zaman kaybı yaşattı hem de yaşanan olaylar tedirginlik yarattığı için ticaretimiz azaldı. Bu olaylardan maddi manevi zarar gördük. Farklı yollar denesek de sınırda devam eden olaylar ticareti kısıtlıyor. Üzerinden iki yıldan fazla zaman geçti. Hala sınır kapısı kapalı ve biz hala ticaret yapamıyoruz. Hendek olayları halkımızı yoksullaştırdığı gibi Suriye ile ilişkimizi de bozarak ticari hayatımızı çok sınırlı ve düşük bir seviyeye getirdi.”

Hendek olayları ve Suriye'deki iç savaş öncesinde her gün yaklaşık 1.000 kişinin geçiş yaptığı Kamışlı Sınır Kapısı, Nusaybin'in ticaretinde ciddi bir yere sahiptir. Hendek olayları öncesi ve devamında Nusaybin'de meydana gelen kısa süreli (1-10 gün) yasaklar ve 134 gün boyunca süren uzun yasak bu sınır kapısı kullanılamaz hale getirdiğinden, Suriye'ye ticaret yapmak isteyen şirketler daha uzun bir yol olan Öncüpınar Sınır Kapısını (Kilis) kullanmak zorunda kaldılar. Bu durum maliyetleri artırdığından kapı önemini kaybetme noktasına gelmiştir (T.C. Nusaybin Kaymakamlığı, 2018; Avrupa Raporu, 2017).

Tablo 1. Nusaybin Sınır Kapısı ve Öncüpınar Sınır Kapısına Ait Dış Ticaret Verileri

Yıllar	Nusaybin Sınır Kapısı (Değer: Bin ABD)	Öncüpınar Sınır Kapısı (Değer: Bin ABD)
2017	242 789	1 139
2016	100 090	1 136
2015	229 355	1 792
2014	323 669	19 068
2013	413 903	41 678
2012	592 465	70 277
2011	566 357	30 140
2010	403 572	19 828
2009	417 976	18 184
2008	357 339	44 589
2007	240 989	60 827
2006	148 307	47 236
2005	35 685	240 438

Kaynak: Avrupa Raporu, 2017; T.C. Nusaybin Kaymakamlığı, 2018

T.C. Ticaret Bakanlığı, Nusaybin Karkamış Sınır Kapısında yaşanan yoğunluğu dikkate alarak kapının modernize edilip Türkiye ve Suriye tarafından ortak olarak işletilecek bir Gümrük Kapısı açma planlarını ertelemek zorunda kalmıştır. Modernize işlemine 26 Şubat 2011'de başlanan kapının açılışı 2016 yılı olarak belirlenmişti ancak hendek olayları bu durumu engellemiştir (Avrupa Raporu, 2017).

Yine bu bağlamda terör olayları yalnızca sınır ticareti yapanları değil bölgede farklı sektörlerde ticaret yapan küçük esnafları da zor durumda bırakmıştır. Zira Nusaybin’de birçok esnaf yasak süresince işyerlerini kapatarak şehri terk etmek zorunda kalmıştır. Esnaflarla yapılan görüşmeler neticesinde (İ2, İ3, İ5 ve İ6) kişiler; “Yasak süresince ticaret yapamadıklarını, ailelerinin geçimlerini ve göç ettikleri şehirlerde kiraladıkları evlerin ücretlerini karşılayamadıklarını” dile getirmişlerdir. Ayrıca işyerleri için fabrika ve toptancılardan aldıkları ürünlerin borcunu ödemek zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bazı firmalar bölgedeki küçük esnafı anlayışla karşılasa da çoğu esnaf ciddi sıkıntılar yaşamıştır. Ticaret yapamayıp gelir elde edemeyen esnaf, aynı zamanda borç ödemek zorunda kaldıklarını ifade etmiştir.

Tekstil İşletmecisi

Ev tekstili üzerine (İ2) işletmecilik yapan bir esnaf, hendek eylemlerinin yapıldığı süreci ve yaşadığı ticari olumsuzlukları şöyle anlatmıştır;

“14 Mart 2016’daki büyük yasaktan önce kısa süreli yasaklar ticaretimizi olumsuz yönde etkilemişti. 134 günlük büyük yasakta iş yerimizi kapattık ailece köye yerleştik. İş yerimiz olayların yaşandığı mahallelerden uzak olduğu için zarar görmemişti. Fakat 4,5 ay ticaret yapamadığımız halde kira ödedik. Yasak süresince geçimimizi bankalara borçlanarak sağladık. Yasaktan sonra da döndüğümüzde hiçbir şey eskisi gibi değildi. İnsanların alım gücü kalmamış ev olmadığı için ev tekstili de ihtiyaç olmaktan çıkmıştı. Üzerinden 2 yıl geçmesine rağmen hala yasaktan önce yaptığımız ciroyu yapamıyoruz.” şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.

Elektronik Eşya ve Bilgisayar İşletmecisi

Elektronik eşya ve bilgisayar satışı üzerine işletmecilik yapan mağaza sahibi, hendek olaylarının etkisini şu şekilde ifade etmiştir;

“Olacakları tahmin edip elimizdeki bütün malları kimseye söylemeden köydeki evimize taşıdık. Çünkü Cizre’de yaşanan olaylardan yasak süresince işyerlerine yağma yapıldığını duymuştuk. Kiramız yıllık 20.000 TL’ydi. Döndüğümüzde iş yerinde yalnızca patlamanın etkisi ile camlarımız kırılmıştı. Yani zararımız sadece 3.000 TL civarındaydı. Fakat bu sadece görünen tarafı. İş yapamadığımız halde kiramızı ödedik, gelen vergi borçlarımızı ödedik, geçimimizi sağlamak için kredi kartlarına borç yaptık. Olaylara rağmen iş yeri açık olduğu sürece az da olsa satış oluyordu. Herhangi bir aksilik olmazsa yaşadığımız zararı ancak bir yılda toparlayabiliriz.”

Tablo 2. Hasara Uğramış İşyerleri İçin Yapılan Hasar Tespit Çalışması

Nusaybin’deki Toplam İşyeri Sayısı	Hasar Tespiti Yapılan İşyeri Sayısı	Ödeme Yapılan/Yapılacak İşyeri Sayısı	Ödeme Yapılması Reddedilen İşyeri Sayısı	Ödenmiş/Ödenecek Toplam Tutar (TL)
4.500	1759	655	1104	5.980.092,61

Kaynak: Avrupa Raporu, 2017; T.C. Nusaybin Kaymakamlığı

Kitap-Kırtasiye Sektörü İşletmecisi

Nusaybin'de kitap-kırtasiye dükkânı işleten bir esnaf (İ4) terör eylemlerinin iş yerinde meydana getirdiği bilançoğu şu ifadelerle dile getirmiştir;

"Ocak ayında ambar ve iş yerinin kirasını peşin olarak ödedik. İş yerinde 80-100 bin TL civarında, ambar da yaklaşık 40-50 bin TL mal vardı. Hem ambar hem de iş yeri hendek olaylarının yaşandığı mahallelerde idi. Olayların büyüyeceğini fark edince mallarımızı çıkarmak istedik fakat karşı taraf buna müsaade etmedi. Zaten yasak öncesi satışlar sifira inmişti. Okulların kapanmasını da satışlarımızın durmasını etkisi büyüktü. Yasakta senet ve çekleri ödemekte zorlandık. Bir kısım borçlarımızı erteleyebildik. Erteleyemediklerimizi ödemek zorunda kaldık. Bir de yasak süresince gittiğimiz şehirdeki masraflarımız var tabii; ev kirası, çocukların okul masrafı... Bunların hepsini kredi kartına borçlanarak ödemeye çalıştık. Olaylar bittikten sonra Nusaybin açıldı. İş yerim ve ambar tamamen yıkılmıştı. Ambar da yıkıntının altında kalan bir kısım malımı çıkarmak istediğimde içeriye düzenek kurduklarını gördüm, kalan mallarım da yasak sonrasında gitti. Terör olaylarının bana toplam maliyeti 500 bin TL civarında. Her şey yolunda giderse 5 yılda ancak yasaktan önceki durumuma ulaşabilirim."

Nusaybin esnaf ve sanatkârlar odasından alınan bilgilere göre Nusaybin'de bulunan 4.500 küçük ve orta ölçekli işletmenin 2.500 tanesi hasar görmüştür. Hendek olayları sonrası Mardin Valiliği tarafından kurulan hasar tespit komisyonu incelemelerde bulunup, oluşan zararın giderilmesi için çalışmalar başlatmıştır.

Tablo 3. Nusaybin'de Yaşanan Olayların İşyerlerine Bilançosu

	Yüzde
Olaylar Öncesi Faaliyette Olan İşyerleri	%100
Hasar Gören İşyerleri	%80
İflas Eden İşyerleri	%22
Hasar Tespiti Yapılan İşyerleri	%70
Hasar Tespit Sonrası Ödeme Yapılması Reddedilen İşyerleri	%44
Ödeme Yapılan/Yapılacak İşyerleri	%26
Sigortalı İşyerleri	%9
Sigortadan Ödeme Alan İşyerleri	%7
Yapılan Ödemeleri Yeterli Bulan İşyeri	%0

Kaynak: Avrupa Raporu, 2017

Kahve İmalatı İşletmecisi

Mardin'de olduğu gibi Nusaybin'de de kahve imalatı önemli bir yere sahiptir. Yurtiçi ve yurtdışından getirilen çekirdek kahveler bölgelerde işlenip farklı karışımlar elde edilir. Hazırlanan bu özel karışımlar tüm ülkeye ve hatta dünyaya satışa sunulmaktadır. Bu işletmelerden birinin sahibi (İ5), yasak dönemi ve sonrası ile ilgili şu açıklamalarda bulunmuştur;

"Yasaklardan önce bir satış yerim ve bir de üretim yerim vardı. 134 günlük büyük yasak olmadan 3-4 ay önce satışlarımda %50 oranında bir azalma oldu. Bölgeye hiç satış yapamaz olduk. Bütün satışlarımız şehir dışındaydı. Yasak

olunca işyerini ve üretim yerini kapatıp Mardin'e yerleştik. Şehir dışından hala siparişler gelmeye devam etti. Bizde Mardin'de bir yer kiralayıp yeni makinelerle üretime devam ettik. Kiralar yıllık ödendiği için 4 ay kullanacağımız işyerine bir yıllık kira ödemiş olduk. Yasaktan dolayı kendi üretim yerimize giremediğimiz için de yeni makinalar almak zorunda kaldık. Yasak kalktığı çarşıdaki işyerim zarar görmemiştir fakat 220 m²'lik üretim yerinin tamamen kül olduğunu gördük. İçinde 250.000 TL tutarında makine ve 650.000 TL tutarında mal vardı. Binanın yaklaşık değeri ise 100.000 TL civarında idi. Malların hepsi kayıtlı ve faturalıydı. Gelen zarar tespit komisyonu değerlendirmeye alacaklarını bildirdi. 19 ay sonra 70.000 TL ödeme yapıldı. Toplam zararım ortalama 1 milyon TL'nin üzerinde iken aldığım tutar zararımın ancak %7' siydi."

Kahve imalatı işiyle meşgul olan katılımcı (İ5), hendek terörü öncesi işletmesinin mülkiyetinde dükkân sahibi olarak şehir içi ve dışına kahve satışı yaparken; terör olayları ile birlikte şehrini terk etme ve başka bir şehirde kiracı olma durumunda kalmıştır. İş hacminde oluşan küçültmeyle de doğal olarak yaptığı zarar oranında bir artışı gerçekleştirmiştir.

Otel İşletmecisi

Turizm; döviz getirisi ile ekonomik üstünlük kazanmasında doğrudan etkili, istihdam potansiyeli ile yerel ekonomiye katkı sağlayan uluslararası rekabette büyük öneme sahiptir. Turizm doğası gereğiyle terör, ekonomik kriz ve siyasal etkilere son derece duyarlı kırılgan yapıya sahiptir. Bu gibi olumsuz durumlar, turizm sektöründe büyük etkilere sahip olmasına rağmen uzun vadede etkisi sınırlı kalmaktadır. Yerli ve yabancı turistlerin güvenlik kaygısı yaşaması, terör olaylarına maruz kalma korkusu turizm faaliyetlerinde ciddi azalmalara yol açabilmektedir (Kara, 2018, s.27; Gürbüz, 2009, s.217).

Türkiye'deki terör eylemlerinin tamamına yakını turistlere yönelik olmamasına rağmen, ülkenin terör olayları ile anılması, ülkeye gelme potansiyeli olan turistlerin kararlarının değişmesine sebep olmaktadır (Güvenek vd., 2015, s.27).

Nusaybin'de bir otel işletmecisi (İ6) olayların etkisini şu sözlerle ifade etmiştir;

"Otel açarken 5 milyon TL'lik bir yatırım yaptık. Nusaybin'de çözüm sürecinin sonlanması ile başlayan terör olayları yüzünden işletmemizin açılışını 1,5 yıl ertelemek zorunda kaldık. Bu bizim için en büyük zarardı. İkinci darbeyi uzun süreli yasakta aldık. Otelimiz 5 ay kapalıydı ve bu bize 250 bin TL'ye mal oldu. Bu süre içerisinde çalışanlarımızın tümü işsiz kaldı. Hendek olaylarının sonrası Nusaybin'e gelen az sayıda turist de uğramaz oldu. Nusaybin Sınır Kapısının kapalı olmasından dolayı sınır ticareti de durdu. Bu da otel müşterilerinin azalmasına sebep oldu. Büyük yatırımlarla kurduğumuz işletmenin borçlarını ödemekle uğraşıyorum. Yerli yabancı turistler gelmeye başlar ve sınır kapısı açılırsa 3 yılda olaylardan önceki pozisyonuma gelebileceğimi düşünüyorum."

Tablo 4, 2016 yılında bölgede yaşanan terör olayları sonucu yerli ve yabancı turist sayısındaki azalma, otel işletmecisi (İ6)'nin ifadelerini destekler niteliktedir.

Tablo 4. Mardin İlinde Son 10 Yılda Konaklayan Turist Sayısı

Yıllar	Yerli Turist Sayısı	Yabancı Turist Sayısı	Toplam Turist Sayısı
2017	22.871	338.742	361.613
2016	12.709	195.107	207.816
2015	23.892	218.929	242.821
2014	28.278	312.356	340.634
2013	24.310	246.337	270.647
2012	16.401	187.780	204.181
2011	19.752	188.500	208.252
2010	16.464	160.739	177.203
2009	9.318	102.678	111.996
2008	10.314	89.597	99.911

Kaynak: Avrupa Raporu, 2017; TÜİK, 2018

Hendek Terörünün Hayatın Diğer Alanlarına Yansımaları

Terör, hayatın birçok alanında olumsuz etkiler yaratmıştır. Terör olaylarına maruz kalan Nusaybin halkı ağır travmalar yaşamıştır. İnsani ihtiyaçların en başında gelen barınma ihtiyacının karşılanamaması halkta daimî bir endişe, umutsuzluk, kaygı ve tedirginliğe sebep olmuştur. 30.000 kişi evsiz kalmış bağımsız konut oturulamayacak duruma gelmiştir. Sokağa çıkma yasaklarının belirli saat aralığında devam etmesi, güvenlik önlemlerinin sıkı bir şekilde devam etmesi, ilçe ve köylere giriş çıkışların kontrol edilmesi, bölge halkının tedirginliklerini devam ettirmiştir (İçişleri, 2017; Avrupa Raporu, 2017).

Tarım sektörü ile geçinen yerel halk da terör olaylarından ciddi zarar görmüştür. Nusaybin'de hasat zamanı uygulanan sokağa çıkma yasağı çiftçilerin mahsullerini toplamada problem yaşamalarına neden olmuştur. Köylerden şehirlere gelemeyen çiftçiler ise ellerindeki ürünleri satamamıştır. Uluslararası ticaretin en önemli yollarından biri olan İpekyolu üzerinde bulunan ilçe, ekonomik anlamda da zor zamanlar yaşamıştır.

Yaşanan terör olaylarında yaralanan kişiler tedavi edilmek üzere hastane ve sağlık kuruluşlarına nakledilmiştir. Sağlık personeli ihtiyacı doğmuş ve personellerde endişe, kaygı ve duygu durum bozukluğu ortaya çıkmıştır. Bu süreçte güvenlik sebebi ile halkın sağlık kuruluşlarına girişleri kısıtlanmıştır. Sağlık personeli ihtiyacının doğması da yine bir olumsuzluk unsurudur (İçişleri Bakanlığı, 2017; Avrupa Raporu, 2017).

İlçede bulunan parklar ciddi zarar görmüş, ağaçlar tek tek sökülüştür. Bölgenin en çok tercih edilen piknik alanlarından olan Beyaz Su ve DSİ Piknik alanları yasak sonrası yaşanan tedirginlikten dolayı tercih edilmemiştir.

Mardin ili yukarıda belirtildiği gibi, bölge olarak terörün en çok yaşandığı illerden biridir ve yaşanan terör olayları hem turizm açısından hem de sosyal açıdan bölgenin gelişimine engel teşkil etmektedir. Nusaybin'de bulunan tarihi Girnavaz Höyüğü, Dünyanın ilk üniversitesi olma özelliğine sahip Nisibis Akademisi ve birçok kültürü bir arada bulundurduğu için kültürel çeşitliliği oldukça geniş

olan Nusaybin'deki birçok manastır ve kilise ön plana çıkamamış, turizm alanında terör olaylarının gölgesinde kalmıştır (Avrupa Raporu, 2017; T.C. Nusaybin Kaymakamlığı, 2017).

Terör Sonrası İyileştirme Çalışmaları

Nusaybin'de yaşanan terör olayları sonrasında bölgeyi yeniden yaşanılabilir kılmak için gıda, giyim ve barınma yardımları öncelikli olmak üzere ilçeye sağlık, eğitim binaları ve sosyal tesislerin yapımına hızla başlanarak 2018 yılı itibariyle birçoğu halkın kullanımına açılmıştır.

Öncelikli problemler arasında yer alan konut sorununu çözmek için hafif hasarlı evler onarılmış, ağır hasar ve yıkılmış binalar için TOKİ inşaatları başlatılmıştır. Evleri yıkılmış kişiler konut yardımında bulunulmuştur. Nusaybin Çevre ve Şehircilik Müdürlüğünden alınan bilgilere göre yasaktan sonraki son 21 ayda ev ve işyerleri için toplam 123,167,285,00 TL kira yardımı yapılmıştır.

Tablo 5. Hendek Olayları Sonrası Yıkılan ve Yapılan Konut Sayıları

Yıkılan Konut Sayısı	Yıkılan İşyeri Sayısı	Yapılan Konut Sayısı	Yapılan İşyeri Sayısı
4459	287	5051	498

Kaynak: Avrupa Raporu, 2017; Anadolu Ajansı, 2017

Yol, su ve elektrik öncelikli olmak üzere alt ve üst yapı hizmetleri ile diğer belediye hizmetleri kayyum Belediye Başkanları aracılığıyla yapılır olmuştur. Yalnızca 2017 yılı itibariyle Nusaybin'de belediye hizmetleri için hazırlanan bütçenin büyüklüğü 58 milyon TL olarak gerçekleşmiştir (Anadolu Ajansı, 2017).

Sonuç

Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri uzun yıllar başta, PKK olmak üzere değişik ad ve kimlikteki birçok terör örgütünün birincil hedefi olmuştur. Bölgenin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapısı, terörün de etkisi ile bölgesel kalkınmayı olumsuz etkilemiştir.

Bölge esnafıyla yapılan mülakatın bütününden hareketle halkın başlıca sorunları eğitim düzeyinin düşüklüğü, ekonomik yetersizlikler ve işsizliktir. Yine bu anlamda uzunca bir dönemden beri devam eden günümüzde ise oldukça azalmış olan ağalık-maraba sistemi, çok çocukluluk, hayvancılık ve tarımla özdeşleşen yaşam tarzı, coğrafi yapının olumsuzlukları (sınır bölgesi olma, arazinin dağlık yapısı) ve benzeri nedenler terör örgütlerince istismar edilerek örgüt stratejisi doğrultusunda kullanmıştır.

Ayrıca Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri jeolojik, morfolojik, bitki örtüsü gibi coğrafi özellikleri nedeniyle terör örgütleri için insan ve ihtiyaç duydukları diğer kaynakların temini ve seviyatında (silah ve teçhizat, yiyecek, içecek ve sağlık malzemesi vb.) stratejik bir öneme sahiptir.

Yaşanılan terör olayları ülkelerin imajını zedelemenin yanı sıra bölge ve ülke ekonomileri üzerinde büyük tahribatlara yol açabilmektedir. Bu bağlamda 2015 ve 2016 yılları içerisinde Nusaybin'de yaşanan terör olaylarının, ilçedeki işletmeler üzerindeki etkileri de büyük olmuştur. Nusaybin'de uzun yıllardır yaşanan terör olayları Henek terörü ile ciddi boyutlara ulaşmıştır. İlçede can kaybının yanı sıra ev ve işyerlerinin büyük çoğunluğu kullanılamaz hale gelmiş alt ve üst yapılar ile yaşam alanları tahrip olmuştur. Bu durum nüfusun ve sermayenin göçünü de beraberinde getirmiştir.

Terörizmin toplum üzerindeki etkilerinden birisi de oluşturduğu anomi ve belirsizlik ortamıdır. Kaos, işçi ve işveren ilişkisini zedelemekte, özel teşebbüs sahibi girişimcilerin, ya devam eden yatırımlarını sonlandırmakta veya mevcut yatırımlarının daha güvenilir bölge veya ülkelere kaymasına sebebiyet verebilmektedir. Araştırmalar göstermektedir ki; belirsizlik ve kargaşa ortamı yatırımları her zaman olumsuz etkilemektedir. Son yıllarda Mardin ve çevre ilçelerinde iç ve dış turizmde yaşanan canlılık, terör olayları nedeniyle kesintiye uğramış turizm yatırımcısı işletmeler, büyük miktarlarda zararlarla karşı karşıya bırakılmıştır.

Henek olaylarıyla artan şiddet, hane halkı ve bireylerin tüketimini azaltmış, gıda ve giyime ilişkin satışların bile düşmesine neden olmuştur. Terör olaylarından dolayı bölgede finansal piyasalar olumsuz etkilenmiş ve sigorta sektörünün fiyat artışına neden olmuştur. Turizm sektörü, terörizm faaliyetlerine ve silahlı eylemlere karşı son derece duyarlı olduğundan henek olayları sürecinde ve sonrasında işletme sahipleri önemli kayıplar yaşamıştır.

Farklı sektörlerde ticaret yapan işletme sahipleri ile gerçekleştirilen mülakatta katılımcıların tamamı, halkın genelinde henek olayları ile birlikte terörden bıkkınlık ve yılgınlığın had safhaya ulaştığını ve terörün geriye dönüşü zor maddi ve manevi zararlar meydana getirdiği kanaatinin yerleştiğini gözlemlediklerini ifade etmişlerdir.

Henek terörü nedeni ile sürdürdükleri yaşam standartlarını kaybederek yaşadıkları il ve ilçeleri terk etmek zorunda kalan aileler, ev sahibiyken kiracı, esnafken işportacı veya işsiz kalan işletme sahipleri ve çalışanlar ilk kez bu kadar güçlü bir şekilde teröristlere tepki göstererek terörün yanında yer almamışlardır. Bu araştırma verilerine göre farklı sektör işletmecilerinin ortak düşüncesi; can ve mal güvenliğinin korunması ve ekonomik büyümenin sağlanması ancak terörün nihayetlenmesiyle mümkün olacağı yönündedir.

İlçede oluşturulan Zarar Tespit Komisyonunun çalışmaları sonucunda zarar gören işletmecilere ödenen tutar, işletmecilerin çoğu tarafından yeterli bulunmamıştır. Yapılan kira yardımlarının yalnızca yasaktan sonraki süreçte değil, yasa süresince de verilmesi talep edilmiş ancak talep reddedilmiştir. Yıkılan ev ve iş yerlerinin yerine yapılan ev ve işyerlerinin teslimatı hala gerçekleşmediğinden yaşayanlar zor durumda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Devlet tarafından gerekli desteğin sağlanması, göçlerin önüne geçecek, devlete olan güveni de artıracak ve bölge ticaretinin kısa sürede toparlanmasına yardımcı olacaktır.

Nusaybin'de sınır ticaretinin yeniden başlatılması, bir organize sanayi bölgesinin açılması, tren yolunun kullanılabilir hale getirilmesinin bölge ticaretine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Ulusal ve uluslararası basında Nusaybin'in tanıtımlarının yapılarak bölgenin çok kültürlülüğünün ön plana çıkarılması kiliseler, manastırlar ve medreseler aracılığıyla din ve kültür turizminin etkin hale getirilmesi için gereken tedbirlerin alınması ekonomik hayat için önemli katkılar sağlayacaktır.

Bu bağlamda bir yandan ilçe sınırları içerisinde yer alan ve dünyanın en eski üniversitelerinden biri olma özelliğini barındıran Mor Yakup Manastırı'nın bahçesindeki Nisibis Akademisi diğer taraftan Zeynel Abidin Camisi ve Türbesi'nin Nusaybin'in kültür turizmine kazandırılması terör nedeniyle önemli ekonomik kayıplar yaşayan bölge esnafının kayıplarını gidermede önemli değerler olarak varlıklarını korumaktadır.

Kaynakça

- Aksın, A. (1998). *Doğu Anadolu'nun jeopolitik ve jeostratejik yapısı*, Cumhuriyetin 75. Yılında Doğu Anadolu Huzur ve Güvenlik Sempozyumu, 17-19 Aralık 1998, Sayfa: 329-334.
- Akşam. (2018). *Muhalefet, 'çukur ve barikat operasyonları'nda şehit olan 793 asker ve polisi unuttu*. 12.04.2019 tarihinde <https://www.aksam.com.tr/siyaset/muhalefet-cukur-ve-barikat-operasyonlarında-sehit-olan-793-asker-ve-polisi-unuttu/haber-742595> adresinden erişilmiştir.
- Altun, H. M. (2011). *Terör-güncel olaylara hukuki, sosyolojik ve tarihsel yaklaşım*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Anadolu Ajansı. (2017). *Nusaybin'de terörün izleri siliniyor*. 08.08.2019 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/terorsuz-sehirlerde-degisim/nusaybinde-teror-izleri-kaliteli-belediyecilik-hizmetleriyle-siliniyor/1000106> adresinden erişilmiştir.
- Aral, V. (2012). *Hukuk ve hukuk bilimi üzerine*. İstanbul: On İki Levha Yayınları.
- Arı, T. (2004). *Uluslararası ilişkiler ve dış politika*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Avrupa Raporu (2017). *Türkiye'deki PKK çatışmasını yönetmek: Nusaybin örneği*. Crisis Group No:243. 08.10.2019 tarihinde <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/243-managing-turkeys-pkk-conflict-case-nusaybin> adresinden erişilmiştir.
- Bilgiç, M. (2014). PKK/KCK'nın stratejisi, taktikleri ve taktik düzeyde etnik terörle mücadele. *Bilge Strateji*, 6(10), 85-114.
- Buzoğlu, M. H. (1995). *Körfez krizi ve PKK*. Ankara: Strateji Yayınları.
- Caner Y. (2014). *Türkiye'de etkin olan terör örgütleri ve terörü önlemede toplumsal destekli polis rolü: Siirt ili örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zirve Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gaziantep.
- Çora, A.N. (2008). *Uluslararası terörizm ve failleri*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

- Emek, Y. (2016). *Terörizm çerçevesinde terör örgütü kurma, yönetme ve üye olma suçu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sos. Bil. Enst. İstanbul.
- GGM. (2018). *Karşı ülkedeki hudut kapısı*. 12.12.2018 tarihinde <http://ggm.gtb.gov.tr/data-/51f76dba487c8e14b4454583/Hudut%-20Kap%C4%B1lar%C4%B1-%20Demiryolu.docx> adresinden erişilmiştir.
- Güllüpinar, H. ve Fidan, Z. (2017). Türkiye'nin PKK terör örgütüne yönelik operasyonları nedeniyle geçici zorunlu göç eden vatandaşların aldığı kamu hizmetlerinin devlet itibarına etkisi: Mardin örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(50), 727-739.
- Gürbüz, A. (2002). Yerel kalkınma stratejisi içinde turizm ve Safranbolu. *Bilgi-Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 29-48.
- Güvenek, B. ve Alptekin, V. (2015). Turistlere yönelik terör saldırılarının turizme etkisi: Türkiye üzerine ampirik bir çalışma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 17(1), 21-38.
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2017). *Uluslararası Af Örgütü'nün raporuna ilişkin basın açıklaması*. 09.11.2018 tarihinde <https://www.icisleri.gov.tr/uluslararasi-af-orgutunun-raporuna-iliskin-basin-aciklamasi> adresinden erişilmiştir.
- İnci, B. (2019). Diyarbakır Sur-Hendek olayları, öncesi, sonrası ve sonuçları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(39), 567-608.
- Kara, G. (2018). Terörün olaylarının Safranbolu turizm faaliyetleri üzerine etkisi. *Ege Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 27-35.
- Kastanidou, E. S. (2004). Defining terrorism. *European Journal of Crime Criminal Law and Criminal Justice*, 12, 14-35.
- Kaya, İ. (2005). *Terörle mücadele ve uluslararası hukuk*. Ankara: USAK Yayınları, Sayfa: 10-11.
- Koca, H. (2000). *GAP ve Güneydoğu Anadolu'nun güvenliğini etkileyen yapısal sorunların değerlendirilmesi. I. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu Huzur ve Güvenlik Sempozyumu*, 27-29 Mart 2000.
- Mevzuat, (1991). *Terörle mücadele kanunu*. 07.08.2019 tarihinde <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Nufusu.com (2018). *Nusaybin Nüfusu*. 17.11.2018 tarihinde https://www.nufusu.com/ilce/nusaybin_mardin-nufusu adresinden erişilmiştir.
- Örgün, F. (2001). *Küresel terör*. İstanbul: Okumuş Adam Yayınları.
- Rosendorff P. ve Sandler. T. (2005). The political economy of transnational terrorism. *Journal of Conflict Resolution*, 2, 171-182.
- Şengün, M.T ve Boyraz, Z. (2008). Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgesinin doğal ortam özelliklerinin terör faaliyetleri ve sınır güvenliği açısından değerlendirilmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 20, 267-278.
- Şimşek, M. (2016). Terörizm: Kavramsal bir çalışma. *Akademik Başarı Dergisi*, 54, 319-333.
- T.C. Nusaybin Kaymakamlığı. (2017). *Nusaybin değerlendirme raporu*. Basılmamış Kaymakamlık Raporu.
- TASAM, (2007). *Terör Nedir?* 08.06.2019 tarihinde https://tasam.org/tr-TR/Icerik/515/teror_n adresinden erişilmiştir.

- Taşdemir, F. (2006). *Uluslararası terörizme karşı devletlerin kuvvete başvurma yetkisi*. Ankara: USAK Yayınları.
- TBB, (2006). *Türkiye ve terörizm raporu*. 07.07.2019 tarihinde <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/turkiye-ve-terorizm.pdf> adresinden erişilmiştir.
- TDK, (2010). "Terör", *Türk Dil Kurumu*, (Çevrimiçi) 07.06.2019 <http://tdkte-rim.gov.tr/bts/>, adresinden erişilmiştir.
- TRT Haber. (2018). *Avrupa'nın en kanlı terör örgütü: PKK*. 07. 07.2019 tarihinde <https://www.trthaber.com/haber/dunya/avrupanin-en-kanli-teror-orgutu-pkk-396671.html> adresinden erişilmiştir.
- TÜİK, (2018). *Mardin ili konaklayan turist sayısı*. 03.03.2019 tarihinde http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 adresinden erişilmiştir.
- TÜSSİDE, (2018). *Derinlemesine görüşme*. 03.02.2019 tarihinde http://tusside.tubitak.gov.tr/tr/ yontemle_rimiz/Derinlemesine-Gorusme, adresinden erişilmiştir.
- Urhal, Ö. ve Acar, Ü. (2007). *Devlet güvenliği istihbarat ve terörizm*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Üstün, O. (2008). Kara para aklama terörizmin finansmanı ve suç gelirleri ile mücadele AB ve Türkiye Yaklaşımı. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü KOM Daire Başkanlığı Yayınları, Sayı: 65, 19-36.
- Yayla, A. (1990). *Terörizm: Kavramsal bir çerçeve*. Ankara: Gündem Yayınları.
- Yıldız, V. (2011). Uluslararası boyutuyla terörizm ve uluslararası ceza mahkemesi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 7, 147-182.